

Τραπεζική ανασυγκρότηση και χρηματοδότηση της ανάπτυξης

Του ΓΚΙΚΑ ΧΑΡΔΟΥΒΕΛΗ*

Από τον Νοέμβριο του 2014, οι μεγάλες ευρωπαϊκές τράπεζες, πολλές από τις οποίες προξένησαν τη διεθνή κρίση του 2007-09 με την έντονη πρότερη δραστηριοποίησή τους σε παράγωγα προϊόντα, σε τιτλοποιήσεις και σε υπερβολική επέκταση των χορηγήσεων, θα βρίσκονται υπό την εποπτεία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Έως τότε, η ΕΚΤ θα έχει φροντίσει ώστε όσες τράπεζες λειτουργήσουν στο νέο πλαίσιο να έχουν ισχυροποιήσει την κεφαλαιακή τους βάση. Συγχρόνως, οι ελληνικές τράπεζες, οι οποίες ήταν παραδοσιακά περισσότερο συντηρητικές στις δραστηριότητές τους αλλά υπήρξαν θύματα της μετέπειτα ελληνικής δημοσιονομικής κρίσης και του PSI+, θα είναι από τις πλέον εύρωστες κεφαλαιακά, ώστε να συνεχίζουν να ανταγωνίζονται τις αντίστοιχες ξένες τράπεζες στην ευρύτερη περιοχή μας.

Η αρχική ανακεφαλαιοποίηση των τεσσάρων συστημικών τραπεζών έγινε κυρίως με πόρους του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. Ανέδειξε το Ταμείο ως τον κύριο μέτοχο τους με ποσοστά που κυμαίνονταν από 81% έως 95%. Δεν αποδείχθηκε, όμως, αρκετή διότι η ύφεση παρατάθηκε πέραν του αναμενομένου. Πολλές επιχειρήσεις και νοικοκυριά δυσκολεύονται στην αποπληρωμή των τοκοχρεολυσίων των δανείων τους προς τις τράπεζες, οι τράπεζες υποχρεώνονται σε διαγραφές δανείων και μεγαλύτερες προβλέψεις και οι συνεπαγόμενες κεφαλαιακές ανάγκες τους έως το 2016 αυξάνονται. Η δεύτερη άσκηση προσομίωσης της Τράπεζας της Ελλάδος, που ανακοινώθηκε πρόσφατα, στις 6 Μαρτίου, ανέδειξε επιπλέον κεφαλαιακές ανάγκες 6,4 δισ. ευρώ

Γρήγορα, όμως, οι δύο από τις τέσσερις συστημικές τράπεζες ολοκλήρωσαν την απαιτούμενη αύξηση κεφαλαίου με ιδιωτικά κεφάλαια, ενώ η τρίτη αναμένεται να την ολοκληρώσει σε περίπου ένα μήνα από τώρα. Σταδιακά, λοιπόν, οι τράπεζες επανέρχονται υπό τον έλεγχο νέων ιδιωτών μετόχων, η χρηματοπιστωτική σταθερότητα έχει συγχρόνως διατηρηθεί παρά την έκταση και το βάθος της ελληνικής κρίσης, ενώ το κράτος βγαίνει συνολικά κερδισμένο: έχει τοποθετήσει περίπου 40 δισ. ευρώ σε όλο το τραπεζικό σύστημα και έχει κερδίσει πρώτον, τη μείωση του δημοσίου χρέους κατά περίπου 35 δισ. ευρώ και δεύτερον, την ιδιοκτησία μετοχών που σήμερα αξίζουν περίπου 25 δισ. ευρώ και με προοπτική απόδοσης της τιμής τους, εφόσον η οικονομία ανακάμψει και επιλυθούν οι περαιτέρω προκλήσεις του τραπεζικού συστήματος.

Πέρα από το πρόβλημα της κεφαλαιακής επάρκειας, η ελληνική κρίση έφερε και δύο άλλες μεγάλες προκλήσεις για τις ελληνικές τράπεζες. Η πρώτη είναι η έλλειψη ρευστότητας. Παραδοσιακά οι τράπεζες, για να προβούν σε χορηγήσεις δανείων, χρηματοδοτούνται από τις καταθέσεις των πελατών τους και από τη διεθνή αγορά δανειακών κεφαλαίων. Και οι δύο αυτές πηγές χρηματοδότησης συρρικνώθηκαν. Η διεθνής αγορά στέρεψε πολύ νωρίς ως πηγή κεφαλαίων, όταν το ελληνικό κράτος έχασε αξιοπιστία και συμπαρέσυρε ολόκληρο τον ελληνικό ιδιωτικό τομέα. Επιπλέον, οι καταθέσεις μειώθηκαν δραματικά τη διετία έως τον Ιούνιο του 2012, κατά περίπου 80 δισ. ευρώ, και έκτοτε δεν έχουν ανακάμψει ικανοποιητικά, αφού οι Έλληνες

έχασαν την πλήρη εμπιστοσύνη τους στους θεσμούς της χώρας, ενώ έχουν και την ανάγκη χρήσης των αποταμιεύσεών τους για κεφάλαια κίνησης της μικρής επιχείρησής τους ή για βιοποριστικούς λόγους και για να ανταποκριθούν στην αυξημένη φορολόγηση.

Δείκτης της έλλειψης ρευστότητας είναι η αναγκαστική προσφυγή των τραπεζών στην κεντρική τους τράπεζα, το Ευρωσύστημα. Το 2012 το Ευρωσύστημα παρείχε πόρους της τάξης των 130 δισ., ενώ σήμερα, συνεχίζει να παρέχει πόρους της τάξης των 70 δισ., που στηρίζουν περίπου το 1/3 των δανείων των τραπεζών σε πελάτες τους. Το πρόβλημα της ρευστότητας θα έχει λυθεί οριστικά όταν παύσει και η εξάρτηση από τα δανειακά κεφάλαια του Ευρωσυστήματος. Υπενθυμίζεται ότι πριν από το 2007, το ύψος του δανεισμού των τραπεζών από το Ευρωσύστημα ήταν μόνον 4 δισ. ευρώ.

Η δεύτερη πρόκληση των τραπεζών αναφέρεται σε παλαιά δάνεια προς πολλούς πελάτες, οι οποίοι αδυνατούν να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους. Τα δάνεια σε καθυστέρηση έχουν ήδη ξεπεράσει το 30% των συνολικών δανείων. Η αύξησή τους, όμως, μειώνεται και αναμένεται σταδιακά να μηδενιστεί το 2015. Οι τράπεζες έχουν οργανώσει εσωτερικές εξειδικευμένες διευθύνσεις διαχείρισης των δανείων σε καθυστέρηση. Συγχρόνως, απελευθερώνουν το υπόλοιπο προσωπικό τους, που έχει ήδη μειωθεί σημαντικά σε αριθμό, προς τη δραστηριότητα παροχής δανείων προς νέες επιχειρήσεις. Προσπαθούν, επίσης, να ανταποκριθούν στο νέο μοντέλο ανάπτυξης της οικονομίας, το οποίο βασίζεται στις

εξαγωγές και τις επενδύσεις. Κατά συνέπεια, αποφεύγουν τα δάνεια που τροφοδοτούν την κατανάλωση και προμηθεύουν τα δάνεια προς επιχειρήσεις με εξαγωγικό προσανατολισμό.

Με την ολοκλήρωση της νέας φάσης της ανακεφαλαιοποίησης και με τη σταδιακή αποκατάσταση της πρόσβασης στην ελληνική οικονομία σταθεροποιείται, ο ιδιωτικός τομέας αποκτά ευκολότερη πρόσβαση όχι μόνον σε ελληνικά τραπεζικά, αλλά και σε διεθνή δανειακά κεφάλαια. Πέρυσι, πολλές ελληνικές επιχειρήσεις δανείζονταν διεθνώς με επιτόκιο 8%, ενώ φέτος δανείζονται στην περιοχή του 4% με 6%. Το ίδιο το ελληνικό Δημόσιο αναμένεται σύντομα να βγει στις αγορές.

Ένας ενάρετος κύκλος βελτιωμένων προοπτικών της οικονομίας, νοικοκυρέματος των δημοσίων οικονομικών, συνέπειας στις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, ιδιωτικοποιήσεων που στη συνέχεια φέρνουν νέες επενδύσεις, αυξημένους καθαρών –μετά τη φορολογία– εισοδημάτων, μειούμενης ανεργίας, αλλά και επέκτασης νέων δανείων προς την υγιή επιχειρηματικότητα και τις εξαγωγές φαίνεται σταδιακά να δημιουργείται. Μετά τη σκληρή πολυετή κρίση, αυτός ο ενάρετος κύκλος μπορεί να εκπλήξει θετικά τους πολίτες και να δείξει τον σωστό δρόμο για τη χώρα.

* Ο κ. Γκίκας Χαρδούβελης είναι καθηγητής Χρηματοοικονομικής στο Πανεπιστήμιο Πειραιά, επικεφαλής οικονομολόγος στον όμιλο Eurobank.